

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
STRATEGINIO VALDYMO ĮSTATYMO NR. XIII-3096 4, 13 STRAIPSNIŲ,
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ĮSTATYMO NR. I-1491 17, 26, 27, 35 STRAIPSNIŲ IR LIETUVOS
RESPUBLIKOS PIRKIMŲ, ATLIEKAMŲ VANDENTVARKOS, ENERGETIKOS,
TRANSPORTO AR PAŠTO PASLAUGŲ SRITIES PERKANČIŲJŲ SUBJEKTŲ,
ĮSTATYMO NR. XIII-328 29, 38, 39, 48
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo Nr. XIII-3096 4 ir 13 straipsnių, Viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 17, 26, 27, 35 straipsnių bei Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų Nr. XIII-328 29, 38, 39, 48 straipsnių pakeitimo įstatymo projektai parengti siekiant sistemingai įtvirtinti kaštų ir naudos analizę (toliau – KNA). Šis metodas yra vienas iš esminių gero valdymo, efektyvaus išteklių naudojimo ir atsakingos fiskalinės politikos elementų.

Šiuo metu kaštų ir naudos analizė viešajame sektoriuje nėra aiškiai reglamentuota įstatymu ir nėra taikoma nuosekliai. Tai lemia nevienodą jos naudojimą tiek strateginio planavimo, tiek viešųjų pirkimų sprendimų rengimo procesuose. Viešojo valdymo ir viešųjų pirkimų srityse dažnai trūksta ekonominio sprendimų pagrindimo, todėl priimami sprendimai gali būti nepakankamai skaidrūs ar efektyvūs. Atsižvelgiant į tai, šiuo projektu siekiama įtvirtinti KNA įstatymo lygmenyje kaip bendrąjį vertinimo metodą, kurio taikymui būtų nustatyta aiški, Vyriausybės patvirtinta tvarka, papildant šiuo reguliavimu Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymą, Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymą bei Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymą.

Strateginio valdymo įstatyme siūloma nustatyti, kad viešojo valdymo sprendimai ir planavimo dokumentai būtų įgyvendinami atliekant kaštų ir naudos analizę tais atvejais, kai tai numato įstatymai, o Vyriausybė ar jos įgaliota institucija nustatytų tokios analizės taikymo bei metodinės pagalbos tvarką. Viešųjų pirkimų įstatyme pirkimai skirstomi į tarptautinius, supaprastintus ir jų porūšį – mažos vertės pirkimus. Mažos vertės pirkimais laikomi tie, kai prekių ar paslaugų vertė yra mažesnė kaip 70 000 Eur. be PVM, o darbų – mažesnė kaip 174 000 Eur. be PVM, taip pat kai vykdomi 5 straipsnio 9 dalyje nurodyti pirkimai. Visi supaprastinti pirkimai, kurių vertė viršija šias ribas, taip pat tarptautiniai pirkimai turi būti pagrįsti atliekant kaštų ir naudos analizę. Analogiškas reguliavimas taikomas ir Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srityse, įstatyme, tik čia socialinių ir kitų specialiųjų paslaugų tarptautinio pirkimo riba yra 1 000 000 Eur., o pagal VPI – 750 000 Eur. Išlaikant proporcingumą, abiejuose įstatymuose KNA netaikoma mažos vertės pirkimams, nes tai sukeltų neproporcingą administracinę naštą, o didžiausia ekonominė ir visuomeninė nauda būtų gaunama vertinant supaprastintus ir tarptautinius pirkimus.

Siekiant užtikrinti tokio vertinimo nuoseklų taikymą, numatoma, kad informacija apie KNA atlikimą turi būti žymima jau pirkimų planuose bei Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Neatlikus ar nepažymėjus KNA, tolesni pirkimo veiksmai negali būti vykdomi. Taip užtikrinama, kad sprendimai dėl pirkimų būtų grindžiami objektyvia analize nuo pat pasirengimo etapo. Analogiškas principas taikomas ir pirkimo dokumentuose – juose turi būti pateikiama informacija apie KNA atlikimą.

Pagrindinis šio įstatymo projekto tikslas – užtikrinti, kad viešojo sektoriaus sprendimai būtų grindžiami ne tik politiniais ar formaliais kriterijais, bet ir objektyvia analize, leidžiančia vertinti planuojamų priemonių naudą visuomenei, sąnaudų pagrįstumą ir alternatyvius įgyvendinimo būdus.

Projekto uždaviniai yra šie: įtvirtinti aiškią pareigą atlikti kaštų ir naudos analizę supaprastintų ir tarptautinių pirkimų atvejais; nustatyti, kad KNA atlikimas būtų privalomai atspindimas pirkimų planuose, Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje ir pirkimo dokumentuose; nustatyti, kad KNA taptų ne išimtimi, o bendrąja praktika viešajame sektoriuje.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai yra Seimo nariai.

3. Dabartinis teisinis įstatymo projekto aptartų teisinių santykių reglamentavimas

Lietuvos Respublikos strateginio valdymo, Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų ir Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymuose reglamentuojami viešojo sektoriaus planavimo, programavimo ir išteklių paskirstymo procesai. Nors šiuose procesuose taikomos įvairios vertinimo priemonės, kaštų ir naudos analizė (KNA) kaip aiškiai apibrėžtas ir privalomas metodas šiuo metu nėra įtvirtinta įstatymuose.

Galiojanti teisinė sistema sudaro galimybę KNA taikyti, tačiau tai daroma nevienodai, pasirinktinai ir be įpareigojančio teisinio pagrindo. Dėl to kyla rizika, kad sprendimai bus priimami nepakankamai pagrįstai, o viešieji ištekliai panaudojami neoptimaliai. Siekiant užtikrinti didesnę sprendimų skaidrumą, racionalumą ir ilgalaikį finansinį tvarumą, siūloma KNA įtvirtinti įstatymuose kaip bendrą, privalomą sprendimų rengimo metodą.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir laukiami teigiami rezultatai

Projektu įtvirtinama kaštų ir naudos analizė kaip sprendimų rengimo elementas. Šios priemonės padės užtikrinti ekonominį sprendimų pagrįstumą, racionalų viešųjų išteklių naudojimą ir skaidresnį valdymo procesą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus teikiamą įstatymo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projektas neturės neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai. Priešingai, nustatant pareigą atlikti kaštų ir naudos analizę bei užtikrinant didesnę pirkimų planavimo skaidrumą, bus mažinama korupcijos rizika ir stiprinamas racionalus viešųjų lėšų panaudojimas.

7. Galima priimto įstatymo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Tiesioginės neigiamos įtakos verslui nenumatoma. Priešingai – aiškesni ir ekonomiškai pagrįsti viešojo sektoriaus sprendimai gali padidinti prognozuojamumą, skaidrumą ir konkurenciją viešuosiuose pirkimuose.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams. Priešingai – jis atitinka jų tikslus, ypač susijusius su viešųjų finansų efektyvumu, geru valdymu ir pažangos siekiu.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus įstatymo projektą, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Įstatymo projekto atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, Įstatymo projekto sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų rengimo tvarką, reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekte naujų sąvokų ir jas įvardijančių terminų neapibrėžiama.

11. Įstatymo projekto atitiktis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir ES teisės aktus.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir parengimo terminai

Įstatymų projektams įgyvendinti reikės Lietuvos Respublikos Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos priimto įgyvendinamojo teisės akto, kuriuo būtų nustatyta kaštų ir naudos analizės (KNA) atlikimo tvarka. Ši tvarka turės reglamentuoti KNA taikymą pažangos priemonių ir (arba) projektų vertinimui bei sprendimų priėmimui viešųjų pirkimų procese. Atsakingas teisės akto rengėjas – Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba jos įgaliota institucija. Teisės aktas turi būti priimtas ne vėliau kaip iki 2025 m. gruodžio 31 d.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymui įgyvendinti papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų neprireiks.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant projektą įvertinta gauta Seimo kanceliarijos Teisės departamento 2025-05-27 išvada Nr. XVP-467.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„Kaštų ir naudos analizė“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Papildomų paaiškinimų nėra.

Įstatymą teikia Seimo nariai: Artūras Zuokas, Raimondas Kuodis, Artūras Skardžius